

PREMUDA – OTOK DIALOŠKEGA LITERARNEGA PREVAJANJA

Kristina Rakinič, študentka psihologije

Premuda je majhen otok s približno 50 prebivalci. Leži v bližini Zadra, kamor so se odselili zlasti mladi domačini. Z Malega Lošinja je Premuda dostopna s trajektom, če potujemo iz Zadra, pa s katamaranom. V drugem delu prispevka bom spregovorila o vlogi otoka kot fizičnega okolja, v katerem poteka učni proces, v našem primeru seminar.

Seminar literarnega prevajanja organizira Oddelek za prevodoslovje Univerze v Gradcu (Institut für Translationswissenschaft Universität Graz). Letos se je seminar odvijal že 19. leto in tako bodo prihodnje leto praznovali dve desetletji rojstva »Premude«. Finančno seminar omogoča avstrijsko Ministrstvo za znanost, raziskovalno dejavnost in gospodarstvo.

SEMINAR LITERARNEGA PREVAJANJA

Poletna šola literarnega prevajanja na Premudi je nastala pod okriljem Ericha Prunča. Erich Prunč je koroški Slovenec, rojen leta 1941, ki je študiral slavistiko, jezikoslovje in filozofijo na univerzah v Ljubljani in Gradcu. Leta 1988 je bil imenovan za prvega rednega profesorja prevodoslovja v Avstriji. Njegova naloga je bila uveljaviti prevodoslovje kot novo humanistično vedo na Oddelku za teoretsko in uporabno prevodoslovje. Oddelek je vodil vse do svoje upokojitve leta 2010. Od leta 2009 je tudi častni senator Univerze v Ljubljani. Erich Prunč velja za živo legendo na področju prevajanja na avstrijsko-slovenskem območju. Njegovo delo in strokovno mnenje cenijo vsi poklicni prevajalci.

Pred mnogimi leti je Erich Prunč začel dopustovati na Premudi in tako se mu je porodila ideja, da bi tja povabil svoje študente. Najprej je potekalo literarno prevajanje iz hrvaščine v nemščino in obratno, nato pa je sledil še slovenski jezik. Prvi bralni večeri so potekali kar pred njegovo počitniško hišo. V vseh teh let

pa se je otok Premuda začel razvijati in pridobil tudi na številu kapacitet oz. apartmajev, v katerih v času poletne šole bivajo seminaristi. Erich

Prunč je v zadnjih letih aktivno vlogo mentorstva prepustil svojim mlajšim kolegom in danes na seminarju sodeluje samo še kot častni mentor.

Poletna šola literarnega prevajanja iz nemščine v slovenščino in nasprotno je namenjena predvsem študentom in mladim, ki želijo pridobiti nove izkušnje in jim literarno prevajanje predstavlja polje, kjer želijo delovati in se udeleževati. Omogoča intenzivno ukvarjanje z literarnim prevajanjem in literaturo nasploh. Poletna šola je namenjena tudi vzpostavljanju novih vezi med Slovenijo in Avstrijo, tako prijateljskih kot poslovnih. Poleg tega šola nudi vsem udeležencem spoznavanje druge kulture in literarnih del, aktualnih tako v eni kot v drugi državi.

Seminar nudi osem mest za slovenske in osem za avstrijske prevajalce. Ob prijavi je potrebno priložiti potrdilo o znanju jezika, iz katerega bo seminarist prevajal, in poslati testni prevod, na podlagi katerega se izbere končne udeležence seminarja. Izobraževalni proces vodi jo štirje prevajalci, dva iz Slovenije in dva iz Avstrije.

Vsak par sestavljata mentor in tutor. Skupaj pripravijo zbirko nemških in/ali avstrijskih in zbirko slovenskih besedil. Tako imenovani readerji oz.

berila vsebujejo primere proze, dramatike, poezije in esejistike. V veliki večini gre za novejša in še neprevedena besedila, kar omogoča vpogled v trenutno literarno sceno tako v Avstriji kot v Sloveniji. Dejstvo, da gre za neprevedena besedila, omogoči seminaristom, da po končanem seminarju poskušajo delovati v smeri objave prevoda, ki je nastal v okviru te poletne šole.

UČNI PROCES

Slovenski seminaristi morajo v 14 dneh, kolikor traja poletna šola, prevesti najmanj 18.000 znakov s presledki, avstrijski seminaristi pa jih morajo prevesti najmanj 22.000. Slovenski seminaristi so to leto sodelovali skupaj z slovensko tutorico Kristino Jurkovič in mentorico Tanjo Petrič, avstrijski seminaristi pa z avstrijsko tutorico Metko Wakouning in mentorjem Andrejom Lebnom. Njihova vloga na seminarju je vodenje, usmerjanje in svetovanje v času celotnega izobraževalnega procesa.

Učne oblike in metode in teorija samodoločenosti

Teorija samodoločenosti govori o treh temeljnih psiholoških potrebah, ki so pomembne za notranjo motivacijo, pripisovanje vrednosti samemu izobraževanju in samozavestno prepričanje v lastne zmožnosti in učinkovitost. Te potrebe so potreba po avtonomnosti, potreba po kompetentnosti in potreba po pripadnosti. Avtorja teorije sta psihologa Edward

Pred mnogimi leti je Erich Prunč začel dopustovati na Premudi in tako se mu je porodila ideja, da bi tja povabil svoje študente.

Deci in Richard Ryan. Motivacija, izvedba in razvoj bodo maksimizirani znotraj socialnega okolja, ko bo ta vseboval možnosti, da vsak posameznik zadovolji zgoraj omenjene temeljne psihološke potrebe (Deci in Ryan 1991). Vsakemu seminaristu je prepuščena popolna svoboda pri izbiri tekstov, ki jih bo prevajal. Lahko se odloči za poezijo, prozo, dramatiko, kar mu je bližje oz. kjer bi se rad preizkusil v prevajanju. Seminarist ima tu tako popolno avtonomijo. V prvi fazi učnega procesa se tako zadovolji potreba po avtonomiji, ki se nanaša na delovanje, na lastno spodbudo in samoregulacijo lastnih dejanj (Deci in Ryan 1991).

Sledi seminaristovo individualno delo, ki predstavlja eno izmed oblik organizacije izobraževalnega procesa. Individualna učna oblika pomeni učenčevo samostojno, individualno izvajanje določene aktivnosti v poteku izobraževalnega procesa. Prednost te oblike je, da lahko posameznik svoje delo prilagodi svojemu tempu, načinu in zahtevnosti dela. Seminarist se tako z besedilom prvič spopade in ga prevede. Po prvi verziji prevoda se seminarist posvetuje s svojim tandemom. Tandemi se oblikujejo že prvi večer seminarja. Vsi seminaristi imajo nalogo, da si poiščejo par, s katerim bodo sodelovali v

času celotnega seminarja. Vsak posamezen tandem pa sestavljata slovenski in avstrijski prevajalec.

Tandem ali delo v paru je ena izmed štirih učnih oblik poleg frontalnega pouka, individualnega pouka in skupinskega dela. Učna oblika določi notranjo organizacijo pouka. Tandem je najstarejša didaktična oblika, ki je bila vedno nekoliko potisnjena v ozadje in ni bila deležna tolikšne obravnave kot ostale oblike (Blažič 2003). V tandemu se predelajo in razrešijo predvsem vsebinski oz. pomenški problemi, ki jih je imel seminarist pri prevajanju. Seminaristu, ki je prevajal iz tujega jezika v svoj materni jezik, pomaga drugi, ki govori materni jezik originalnega besedila. Pri tem ima vlogo nekega »živega slovarja«, saj predstavlja aktivnega uporabnika jezika v realnih situacijah. Po delu v tandemu sledi nadaljnje individualno delo. Seminarist popravi svoj prevod in se z drugo verzijo prevoda sestane s tutorjem na konzultacijah.

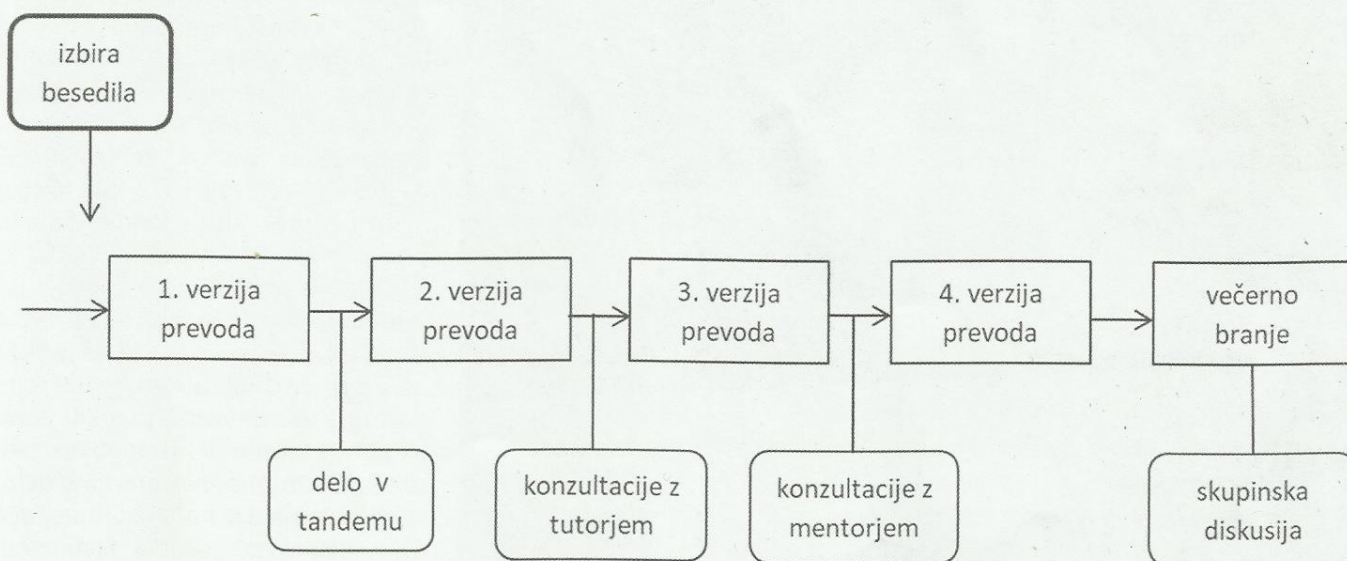
Konzultacije predstavljajo individualno učno obliko dela. Potekajo kot svetovanje, pogovor, pojasnjevanje,

izmenjava informacij, usmerjanje ali iskanje odgovorov na specifična vprašanja pri strokovnjaku, ki prevzame konzultantsko vlogo. V tej fazi se seminarist in tutor skupaj osredotočita na probleme, ki so se pojavili pri prevajanju. Gre za postavljanje in oblikovanje vprašanj, ki izhajajo iz zornega kota seminarista. S tutorjem pregledata prevod in tutor ga pri tem opozori tako na slovnične kot vsebinske napake ali pa mu zgolj ponudi neko drugo verzijo prevoda določene besede, besedne zveze, stavka. Nato seminarist svoj prevod ponovno popravi in se s svojo tretjo verzijo prevoda sestane z mentorjem.

Mentor ponovno ponudi svoje primere prevoda, opozori tudi na morebitne slovnične napake. Na konzultacije z mentorjem pride tudi drugi iz tande-

ma, ki ima tu ponovno vlogo »živega slovarja« in pomaga razrešiti zadnje nejasnosti glede vsebine ali pomena. Po zadnjih konzultacijah seminarist svoj prevod ponovno popravi, pri tem je pomembno poudariti, da lahko katerikoli predlog, ki sta mu ga podala tutor ali mentor, sprejme ali zavrne, svojo odločitev pa ima vedno možnost zagovarjati. To odigra pomembno vlogo pri občutku in zazna-

Nato seminarist svoj prevod ponovno popravi in se s svojo tretjo verzijo prevoda sestane z mentorjem.

Prikaz poteka učnega procesa

vi lastne avtonomije v svojem delu, kar pa posledično vpliva na višjo stopnjo intrinzične motivacije, zaznave kompetentnosti in samospoštovanja (Košir 2013).

Četrto verzijo prevoda seminarist prebere na večernih branjih. Večerna branja so skupinska oblika dela, kjer preko diskusije, v kateri sodelujejo vsi seminaristi in oba mentorja in tutorja, rešujejo še morebitne nejasnosti pri prevodu. Vsak ima možnost, da avtorja prevoda vpraša, zakaj se je odločil za določeno rešitev, prav tako pa vsak lahko ponudi primernejšo obliko prevoda določene besede, besedne zveze, stavka. Da lahko govorimo o sodelovalnem učenju, morajo vsi udeleženci v izobraževalnem procesu zasledovati skupni cilj, kar je v tem primeru čim bolj kvaliteten in ustrezen prevod. Tu se zadovolji druga potreba po te-

oriji samodoločenosti. To je potreba po povezanosti, ki je opredeljena kot potreba po občutju varne povezanosti s socialnim okoljem in doživljanju sebe kot sprejetega, spoštovanega in vrednega. Pri zadovoljevanju te potrebe so pomembni tako vrstniki oz. sošolci (v našem primeru seminaristi) kot tudi same vodje izobraževalnega procesa.

Za lažji pregled celotnega poteka prevajanja in dela prilagam sliko, kjer so predstavljeni posamezniki koraki v učnem procesu.

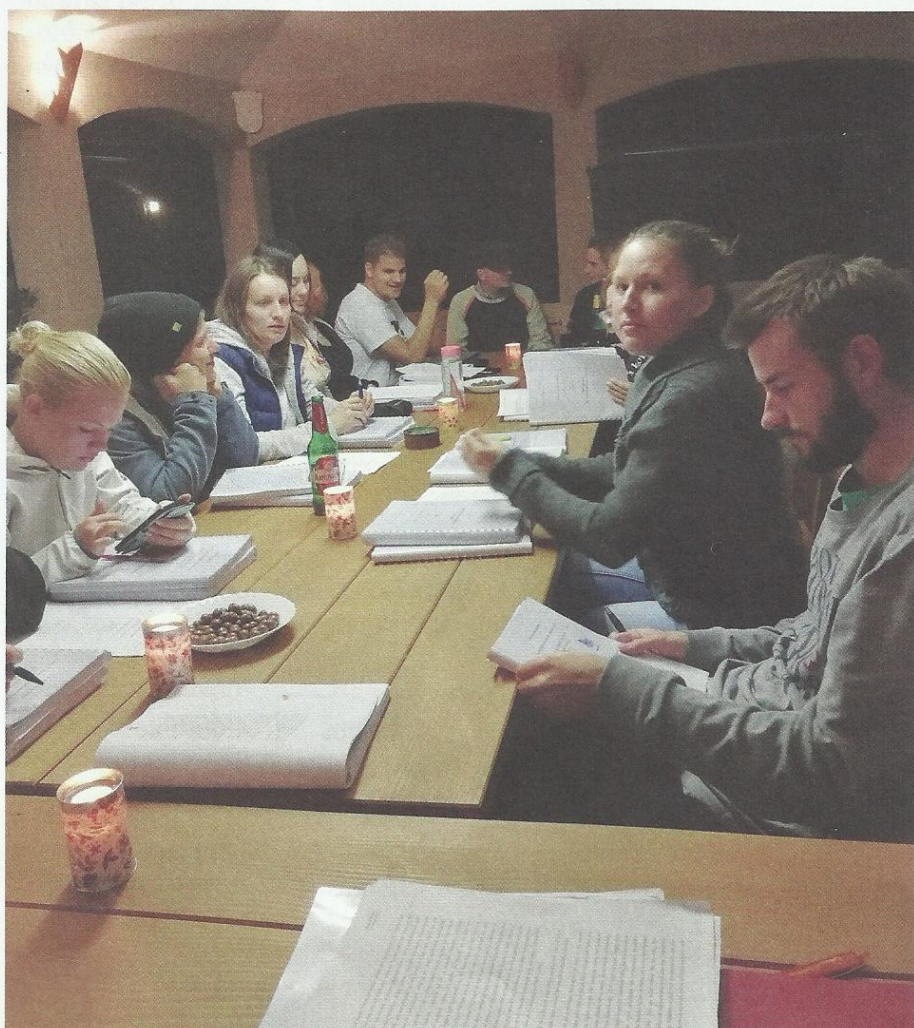
Na seminarju so torej uporabljene tri od štirih učnih oblik organizacije pouka. Seminaristi niso deležni kolektivno frontalnega pouka. Gre za obliko, kjer učitelj neposredno izvaja izobraževalni proces z večjo skupino učencev (Blažič 2003). Frontalni pouk ima svojo kvaliteto predvsem v

tem, da omogoča hitro posredovanje informacij, neposreden stik z vsemi seminaristi in kontrolo nad učnim procesom. Predlagam, da se večer ali dva namesto večernih branj organizira predavanje enega izmed mentorjev ali tutorjev na temo literarnega prevajanja. Seminar bi bil tako pokrit z vsemi učnimi oblikami. Adamič (2005) namreč pravi, da dinamična uporaba različnih učnih oblik in metod prispeva k učinkovitosti pouka oz. učnega procesa, razvijanju učenčevih sposobnosti in osvajanju znanja. Raznolikost uporabe učnih oblik izobraževalnega procesa tako primopore k zadovoljitvi različnih potreb, ki jih imamo vsi posamezniki v vsakodnevnih situacijah, in pozitivno vpliva na sam učni proces in delo seminaristov. Veliko vlogo pri tem odigrajo tudi t. i. povratne informacije.

Vloga povratnih informacij in potreba po kompetentnosti

Povratne informacije o delu in napredku vsakega posameznika s strani učitelja oz. v našem primeru mentorja in tutorja in tudi ostalih seminaristov imajo pozitiven vpliv tako na učno samopodobo kot tudi na notranjo motivacijo. Povratne informacije učencu povejo, kaj je že dosegel, ga spodbudijo k iskanju pomanjkljivosti in mu ob tem ponudijo možnost in pot za njihovo odpravljanje, obračajo posameznika k samorefleksiji in samoocenjevanju (Razdevšek-Pučko 1997). Povratna informacija ima veliko večji učinek med samim učnim procesom, saj lahko z njeno pomočjo posameznik napreduje. Povratna informacija, podana po zaključku pedagoškega procesa, ima tako veliko manjši učinek na nadaljnje delo in učenje.

Seminarist odda zadnji dan svoje končne verzije prevodov, ki jih po tem ne more več popravljati, saj bi bila povratna informacija, prejeta samo na koncu seminarja, pedagoško neustrezna. Povratna informacija o delu, ki ga je opravil seminarist, omogoča dvig njegovega občutka kompetentnosti ali prepričanja posameznika, da bo uspešno opravil določeno nalo-

Večerna branja in skupinska diskusija

go. Tako se zadovolji še tretja potreba po Deciju in Ryanu (1991), in sicer potreba po kompetentnosti.

Ocenjevanje

Ocenjevanje je sklepna stopnja učnega procesa, ki presoja, v kolikšni meri so učenci dosegli učne cilje. Pri ocenjevanju na seminarju so pomembni štiri vidiki: splošni vtis prevoda, napredek v času seminarja, sodelovanje s tandemom in sodelovanje v diskusiji. Na koncu seminarja vsak seminarist prejme pisno oceno, ki zajema eno izmed treh kategorij: zadovoljivo, dobro, zelo dobro. Ocenjevanje ne poteka kriterijsko ali normativno, temveč je bilo bližje portfoliju oziroma mapi seminaristovih dosežkov, ki nastanejo v času celotnega seminarja. Portfolio predstavlja celotno zbirko učenčevega dela in izdelkov v določenem času in odraža učenčovo delo v tem specifičnem obdobju (Raz-

devšek-Pučko 1997). Ta način preverjanja omogoča procesno spremljanje vsakega posameznika posebej in njegovega napredka. Seminarja se udeležijo različni posamezniki z različnimi znanji, izkušnjami in sposobnostmi, ocenjevanje na podlagi kriterija ali primerjanje posameznikov v tej referenčni skupini bi bilo tako popolnoma neustrezno. Vsakega posameznika moramo obravnavati v okviru zmožnosti, ki jih premore, in mu postavljati realne cilje, ki jih lahko glede na svoje znanje in sposobnosti tudi doseže. Potrebno se je zavedati, da ima primerjava z drugimi lahko negativne vplive na (učno) samopodobo, še posebej ko govorimo o primerjavi navzgor in je ta razkorak velik. Izbira načina ocenjevanja je pomemben dejavnik v učnem procesu, ki mora biti vedno dobro utemeljen.

POGLED NA SEMINAR SKOZI SOCIALNO PRIZMO

Vpliv fizičnega okolja na razvoj skupinske identitete

Čas je, da se vrnem k začetni misli. Spregovorila bom o tem, zakaj se seminar literarnega prevajanja odvija ravno na otoku Premuda, ki je po mnenju nekaterih odmaknjen od civilizacije (opomba: na otoku ni internetne povezave). Na otoku ni nikakršnih elementov, ki bi lahko zniževali pripadnost skupini. Seminaristi izražajo veliko zadovoljstvo, da se seminar odvija na tako odročnem otoku, kjer praktično ni drugih ljudi, s katerimi bi lahko tvorili intenzivnejše interakcije ali odnose. Vsi seminaristi in vodje seminarja so tako fizično združeni in nekako »prisiljeni« v interakcije drug z drugim. V

Na otoku ni internetne povezave.

Skupinska fotografija vseh seminaristov po celodnevem izletu na otoku Silba

tem primeru imamo opravka s psihološko skupino. Psihološke skupine so manjše, pregledne in posameznikom neposredno dostopne. Njihova glavna značilnost je, da lahko vsak posameznik v skupini neposredno stopi v stik z drugim članom skupine (Ule 2009). Med seminarjem se spletejo tesne prijateljske vezi, zviševala se je solidarnost, lojalnost, skupinska in medosebna privlačnost, kar lahko z enim izrazom preprosto imenujemo dobro socialno vzdušje. Prevladujejo pozitivna čustva in visoka povezanost med člani skupin, kar se kaže kot visoka stopnja znotrajskupinskega skupnega preživljanja prostega časa. Razvija in krepi pa se skupinska identiteta; identiteta, kjer posamezniki del svoje identitete enačijo z identiteto skupine, kateri pripadajo.

Socialni dejavniki

Ponovno se vračam na teorijo samodoločnosti. Ta trdi, da bo socialno okolje, ki podpira posameznikovo zaznavanje lastne kompetentnosti, povezanosti in avtonomosti, spodbujalo motivacijo, še posebej notranjo, pospešilo razvoj in povečalo učinkovitost in uspešnost pri delu (Deci in Ryan 1991). Primer delovanja poletne šole na Premudi je lep primer socialnega okolja, ki optimalno deluje na posameznike.

V 14 dneh je en dan namenjen sprostitvi in druženju. Organiziran je celodnevni izlet z ladjico na enega izmed bližnjih otok. Seminaristi in vodje se tako cel dan družijo in pletejo prijateljske vezi. Prosti dan je namenjen tako poglabljanju odnosov kot tudi nabiranju nove energije za nadaljnje delo.

Oblikovanje socialnega okolja je pomemben dejavnik, ki vpliva na

vzdušje in delovanje celotne skupine. Seminaristi bivajo v različnih apartmajih, ki pa se nahajajo v neposredni bližini. Vsi seminaristi se vsak dan skupaj sestanejo najmanj trikrat: na kosilu, večerji in na večernih branjih. Po slednjih se druženje velikokrat tudi nadaljuje. Način organizacije bivanja na otoku, oblikovanje pozitivnih in spoštljivih odnosov in sodelovanih interakcij vodijo k temu, da vsi sodelujoči na seminarju prevzamejo in posvojijo skupni cilj. Cilj, zaradi katerega se tudi udeležujejo seminarja. Opisali bi ga lahko z mislijo: tu smo, da

ustvarimo najboljši možen prevod, in tu sem, da naredim korak naprej v smeri boljšega prevajalca, boljše osebe. Skupen interes prevzame vse in vsi delujejo za skupno dobro skupine kot tudi posameznikov znotraj nje.

ZAKLJUČEK

S tem prispevkom sem želela predstaviti dobro prakso seminarja oz. poletne šole. Hkrati pa sem želela opozoriti na dejavnike, ki so potrebni, da je lahko neka poletna šola učinkovita na obeh nivojih, ki jih združuje. Učinkovita mora biti na področju »šole«, torej na spoznavnem nivoju, kjer posamezniki gradijo, oblikujejo

in preoblikujejo svoja znanja. Učinkovitost pa mora biti dosežena tudi na področju »poletna« oz. na socialnem področju, kjer mora biti celotna zadeva sestavljena in izvedena v smeri čim bolj pozitivnega socialnega vzdušja in razvoja skupine, kjer vsi posamezniki delujejo za skupno dobro in za spoštljive medsebojne od-

nose. Takšna praksa dela lahko nudi dobro izhodišče za uspešno delovanje na različnih področjih v različnih situacijah. Pomembno se je zavedati, da je vsaka poletna šola ali seminar svojevrsten unikat in da ni enega in edinega pravega univerzalnega modela, ki bi definiral, kako naj vse skupaj poteka, da bo učinek maksimalen. Izhajati moramo iz ciljev in

Opisali bi ga lahko z mislijo: tu smo, da ustvarimo najboljši možen prevod, in tu sem, da naredim korak naprej v smeri boljšega prevajalca, boljše osebe.

smotrov, ki jih želimo doseči oz. h katerim stremimo, ob tem pa je nujno naše zavedanje vseh dejavnikov, ki vplivajo na učni oz. izobraževalni proces, in upoštevanje vseh socialnih vidikov življenja in delovanja znotraj skupine.

VIRI

Adamič, Milan (2005) Vloga poučevanja. *Sodobna pedagogika*, let. 56 (št. 1): str. 76–88.

Blažič, Marjan (2003) *Didaktika: visokošolski učbenik*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Deci, Edward, Vallerand, Robert, Pelletier, Luc, in Ryan, Richard (1991) Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist*, let. 26 (št. 3/4): str. 325–346.

Košir, Katja (2013) *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-D1FQ9M-TX>.

Razdevšek-Pučko, Cveta (1997) Vpliv kognitivne psihologije na spremembo paradigme preverjanja in ocenjevanja znanja. *Psihološka obzorja*, let. 6 (št. 4): str. 127–141.

Ule, Mirjana (2009) *Analitični pristop k življenju v družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.